

Zašto smo protiv Europske unije?

Sadržaj:

- Što će biti s radničkim pravima u EU?
- Kakva je veza EU i neizvjesnog rada?
- Koje su glavne ideje EU politike zapošljavanja?
- Što je fleksigurnost?
- Socijalna država i je li neizvjestan rad zaista novina?
- Što će biti sa seljacima u EU?
- Zašto Hrvatska ne smije zatvoriti brodogradnju?
- Zašto Hrvatska ne smije privatizirati brodogradnju kako traži EU?
- Neće li EU uništiti korupciju u Hrvatskoj?
- Nećemo li, ako uđemo u EU, biti u društvu s velikima i moćnima?
- Hoćemo li imati više demokracije u EU?
- Gdje se može saznati što je točno Vlada ispregovarala s EU?
- Nećemo li imati koristi od EU fondova?
- Neke činjenice o EU-fondovima:
- Čak i ako država ne može dobro iskoristiti novce, neće li to uspjeti građanima preko udruga i tvrtki?
- Što je to neoliberalizam?
- Kakva je razlika između neoliberalizma u teoriji i praksi?
- Zašto je EU neoliberalna?
- Nije li ipak EU jedina zaštitnica ljudskih prava u svijetu? Nije li ona jamstvo da kod nas više neće biti diskriminacije i ratova?
- Ako ne u EU koja je alternativa?

Što će biti s radničkim pravima u EU?

Neizvjesni rad je termin koji se koristi kako bi se opisao rad koji je nestalan, nezaštićen, slabo plaćen, s kojim se ne (ili jedva) može uzdržavati kućanstvo, te koji se često ne regulira Zakonom o radu. Najčešće se veže uz pojmove kao što su npr. rad na određeno, privremeni rad, povremeni rad, studentski rad, rad imigranata itd., dakle radi se o onim poslovima gdje je radnik zaposlen na kratko vrijeme dok ugovor ne istekne, a nakon toga mora ponovno tražiti posao. Posao se najčešće ugovara preko tzv. agencija za privremeno zapošljavanje (kod nas npr.: Dekra, Adecco, UPS d.o.o., Kadus d.o.o. itd.). Agencije su poslodavci koji na temelju sporazuma ustupaju svoje radnike drugim poslodavcima. Poslodavci vrlo rado unajmljuju radnike preko agencija jer dobiju radnu snagu za manji novac, a ne snose gotovo nikakvu odgovornost prema radnicima. Radnici najčešće rade preko ugovora na određeno, u puno lošijim uvjetima rada od radnika koji su direktno zaposleni kod poslodavca, za manju plaću, a najčešće nisu sindikalno organizirani jer sindikati nemaju interesa za radnicima čija je budućnost, i time plaćanje sindikalne članarine, neizvjesna, a koji donose puno „problema“.

Kakva je veza EU i neizvjesnog rada?

Neizvjesni rad je „globalni trend“, već prisutan u Hrvatskoj i samo pristupanje EU neće donijeti puno izmjena u politici zapošljavanja. Naime, sve one su već više-manje uvedene kroz različita neoliberalna ekonomska prilagođavanja Hrvatske EU u tzv. „pregovorima“. EU politika zagovara neizvjesni rad, tj. fleksibilizaciju rada, te isto zahtijeva i od potencijalnih pristupnica u EU.

Koje su glavne ideje EU politike zapošljavanja?

Glavne ideje europske strategije zapošljavanja moguće je pronaći u *Lisabonskoj strategiji*. Ključne „ideje“ tog dokumenta su fleksibilnost i „životno učenje“, čija je poanta prilagodba radnikâ tržištu rada, konstantnim prekvalifikacijama, seljenjima i sl. U EU se često govori o „potpunom zaposlenju“, no ne misli se na to da svaki radnik ima osigurano radno mjesto na kojem će raditi do kraja radnog vijeka, već na to da radnici popunjavaju tržište rada svojim kvalifikacijama te da je poslodavcima tako lakše pronaći radnu snagu. 2004. objavljeno je tzv. *Kokovo izvješće* u kojem on poziva na to da se „standarni ugovori“, pod kojima se dakako misli na kolektivne ugovore i sve ostale ugovore koje sklapaju poslodavac i radnik, pregledaju i fleksibiliziraju, te smatra da je čak potrebno uvesti i druge vrste ugovora koji bi bili fleksibilniji, kao i fleksibilnije radno vrijeme. Ove ideje su temelj *fleksigurnosti*.

Što je fleksigurnost?

Fleksigurnost je službena europska politika zapošljavanja. Sam pojam fleksigurnost je nastao spajanjem pojmova *sigurnost* i *fleksibilnost*, odnosno navodne želje za fleksibilnim poslovima i sigurnim prijelazom između poslova. Sigurnost bi se trebala odnositi na socijalne beneficije za one koji izgube posao, uz koje je ide i „cjeloživotno učenje“, tj. prekvalificiranje. Nominalni cilj EU nije zadržati radnika na poslu već na tržištu, omogućujući mu da glatko mijenja karijere i napreduje u njima. No potrebno je napraviti razliku između propagande i stvarnosti jer Europska unija je poznata po svojoj neoliberalnoj propagandi u socijaldemokratskom ruhu. Fleksigurnost u teoriji jako dobro zvuči, no u praksi je riječ o pogodovanju poslodavcima na štetu radnika. Kao prvo, fleksigurnost se često uzima samo kao zamjena za drugi termin – fleksibilizaciju – pri čemu se olakšava otpuštanje radnika, ali se naknada za nezaposlenost i pomoć u prekvalificiranju ne povećava. Osim toga, kad je riječ o fleksibilnosti, tj. sposobnosti prilagodbe u radu, prilagođavati se uvijek mora radnik u korist poslodavca (npr. radnim vremenom, selidbom itd.) a ne obrnuto. Stalnim mijenjanjem poslova se osim toga slabe sindikati i mogućnost kolektivnog pregovaranja (nezaposleni nisu u sindikatima), kao i sam položaj radnika jer na novom poslu imaju niže početne (pripravničke) plaće i sl.

Socijalna država i je li neizvjestan rad zaista novina?

Bitno je napomenuti kako neizvjestan rad nije značajna novina u kapitalističkoj ekonomiji, iako su riječi poput "fleksibilizacije", "cjeloživotnog učenja" i "mobilnosti" novijeg datuma. Ukoliko kapitalizam pogledamo u povijesnoj perspektivi, može se vidjeti kako je neizvjestan rad, kako i općenito neizvjesnost egzistencije radnika i radnica, ustvari sastavni dio kapitalističke ekonomije. Bilo da se radilo o europskim radnicima u 19. stoljeću, prvoj polovici 20. stoljeća, ili europskim radnicima na početku 21. stoljeća – njihova se situacija (uvjeta rada i života) sasvim točno može opisati s terminom *neizvjesnosti*.

Mogli bismo ustvrditi kako se period više-manje "izvjesnog" ili stabilnijeg rada (i boljih radnih uvjeta, sigurnosti, kao i plaća) vezuje uglavnom uz period tzv. "socijalne države", a taj je period, u cjelokupnom razvoju kapitalizma, bio samo kraćeg trajanja i ustvari samo jedna epizoda izvan uobičajene logike funkcioniranja kapitalizma. Pored toga, izrazito je važno napomenuti kako "socijalna država" nije stvorena dobrom voljom političara i humanijih kapitalista, nego je odraz dugogodišnje borbe radničkog pokreta za mnoga socijalna, ekonomska i politička prava, kao i odraz organizirane snage radnika u toj borbi. Na nivou "velike" i službene politike socijalna država nastala je zbog prijetnje koju je organizirani radnički pokret, kao i nade milijuna ljudi koji su preživjeli strahote II. svjetskog rata, predstavljao za politički i ekonomski establišment. Međutim, s pojavom neoliberalizma došlo je i do slabljenja radničkog pokreta radi čega su se radnička prava nanovo počela rušiti, a neizvjesni rad ponovno se počeo (iako s drugačijim opravdanjima i argumentacijom) uspostavljati kao *norma* zapošljavanja.

Što će biti sa seljacima u EU?

Poljoprivreda nigdje u svijetu ne funkcionira uspješno bez državnih poticaja. Toga su itekako svjesne razvijene i velike zapadne zemlje koje odvajaju goleme poticaje za svoj poljoprivredni sektor (što je suprotno proklamiranoj neoliberalnoj praksi u drugim područjima). Istodobno se pak od manjih zemalja, kao što je Hrvatska, traži smanjenje ili ukidanje takvih poticaja putem pritiska međunarodnih institucija kao što su Europska Unija ili Svjetska trgovinska organizacija (WTO). Te iste međunarodne institucije također zahtijevaju i ukidanje ili smanjivanje carinskih zaštita, što onda omogućava prodor poljoprivrednih proizvoda iz bogatijih i većih zemalja u siromašnije i manje zemlje, što izravno uništava domaću poljoprivredu manjih zemalja.

U Hrvatskoj je situacija za domaće poljoprivrednike, osim smanjenjem carina, tj. otvaranjem vanjskom tržištu, dodatno otežana i time što se poticaji ne isplaćuju ili kasne čak i kada su zajamčeni, a na loš položaj domaćih poljoprivrednika utječe i to što njihove proizvode otkupljuju mahom privatne kompanije nastale lopovskom privatizacijom. Jedini je interes tih privatnika njihov vlastiti profit i da bi do njega došli neće se libiti smanjivanja otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda do razine neodrživosti proizvodnje pa ni potpunoga uništavanja hrvatske poljoprivrede – poljoprivredni se proizvodi, naime, uvijek mogu i uvoziti, bez obzira na to što će domaći seljaci zbog toga trpjeti strašne posljedice i što to nema nimalo smisla u zemlji s takvim poljoprivrednim potencijalom kao što je Hrvatska.

Loše stanje hrvatske poljoprivrede i činjenica da uvozimo goleme količine hrane iz inozemstva (primjerice čak i iz Austrije) su izravna posljedica politike koja se sustavno vodi zadnjih 20 godina, a koja je usmjerena samo prema profitu domaćeg i stranog krupnog kapitala, a ne u korist hrvatskih seljaka i cijeloga društva. Ulaskom u EU, takvi bi se negativni procesi samo nastavili, jer će naša poljoprivreda biti izložena na milost i nemilost poljoprivredama velikih zapadnoeuropskih zemalja, uz dodatne prepreke koje stvaraju europski propisi, koji bi našim poljoprivrednicima određivali što se smije, a što ne smije raditi i u kolikoj mjeri (primjerice, koliko se maslina može saditi, na koji način, na kakvim poljima i sl.). Hrvatski će poljoprivrednici biti doslovno progutani pri izlasku na europsko jedinstveno tržište. To se vidi po situaciji u Mađarskoj, čije su tržište hrane preplavili proizvođači i proizvodi iz zapadne Europe, dok mađarski proizvođači ne da nemaju ravnopravnu tržišnu utakmicu na jedinstvenom europskom tržištu, nego čak ni u Mađarskoj.

Mi svi plaćamo poreze, te jednako kao što se borimo da obrazovanje treba biti dostupno svima, bez obzira na imovinsko stanje, bez obzira na bili što, a pogotovo zato jer smo za isto već platili kroz poreze, jednako tako smatramo i da hranu koju nam omogućuju seljaci kroz poljoprivredni sektor treba biti poticana.

Zašto Hrvatska ne smije zatvoriti brodogradnju?

Jer je brodogradnja naša zadnja tehnološki složena proizvodna grana koja zapošljava skoro 40 000 radnika, osigurava egzistenciju za 150 000 stanovnika, predstavlja skoro 15% izvoza te godišnje upriličiti oko milijardu eura. Jer je Hrvatska trenutno 3. europska i 14. svjetska brodograđevna sila te dobitnica više od 10 svjetskih nagrada za brod godine.

Prikazivati brodogradnju kao teret koji parazitira na državnom proračunu znači ne poznavati materiju ili zastupati interes bogate elite. Brodogradnja je u periodu od 1992. do danas na uloženi 25,5 milijardi kn zaradila preko 40 milijardi. Pozitivna bilanca plaćenog poreza u odnosu na ono što je uloženo u obliku državnih subvencija i jamstava dodatno potvrđuje samoodrživost.

Brodogradnja je jezgra industrijskog razvoja svake zemlje jer ima snažan multiplikativni efekt na privredu što znači da jedan radnik u brodogradnji posredno zapošljava 3-5 radnika u drugim sektorima. Tri vodeće svjetske brodograđevne sile Japan, Kina i Južna Koreja su svoj razvoj strateški temeljile upravo na brodogradnji.

Da zaključimo: brodogradnja je samoodrživa, društveno korisna, tehnološki složena inovativna proizvodna aktivnost koja čini stup razvoja svakog društva.

Zašto Hrvatska ne smije privatizirati brodogradnju kako traži EU?

Jer je pretpostavka o investitorima koji će uložiti u tehnološku modernizaciju naprosto pogrešna. A pogrešna je jer brodogradnja nije visoko profitabilna, nego radno intenzivna djelatnost što znači da radi na korist cijelog društva, ali ne ulijeva profit u privatne džepove, a to je i razlog zašto se EU tako prema brodogradilištima odnosi. U takvoj situaciji investitor nema interesa za zadržavanje temeljne proizvodnje nego za zemljišno-građevinske špekulacije.

Primjer koji bi valjalo slijediti jest pulski Uljanik, državno brodogradilište, sanirano skupa s ostatkom brodograđevnog sektora 2002., koje danas posluje bez ikakvih gubitaka.

Primjer koji ne valja slijediti jest poljska brodogradnja čiji se model „restrukturiranja“, istina, pod pritiskom EU regulativa, sastojao u privatizaciji, otpuštanjima, *outsourcingu* te smanjenju opsega proizvodnje. U samo 6 godina članstva u EU, Poljska je od druge europske brodograđevne sile potonula izvan prvih 10, zatvorila 17 brodogradilišta (od 3 najveća preživio je jedino Gdańsk i to s 20% kapaciteta), otpustila više od polovice radnika, smanjila opseg proizvodnje za 40%, a udio na svjetskom tržištu sa 3% na ispod 1%.

Neće li EU uništiti korupciju u Hrvatskoj?

Često se kao argument iznosi to da će ulazak u EU iskorijeniti korupciju u Hrvatskoj.

Kao prvo, EU jest protiv korupcije u Hrvatskoj (i drugim zemljama pristupnicama), ali ne zbog svojih "civilizacijskih dosegâ", "načelne netolerancije korupcije" ili sličnih floskula, nego iz vrlo pragmatičnih i prizemnih razloga. Zemljama EU ne odgovara korupcija u Hrvatskoj jer to znači da se na taj način njima otima dio tržišnog kolača otežavajući im ili potpuno sprječavajući "ulaganja" (tj. izvlačenje profita iz Hrvatske i drugih zemalja). Recimo – ako korporacije iz EU ne mogu ući u Hrvatsku zbog političkih veza domaćih kapitalista, to je za njih gubitak potencijalnog profita. Ili – ako trebaju potplaćivati lokalne vlasti za svaki korak, to su za njih dodatni troškovi (na koje su spremne ako drugačije ne ide, a profit je zajamčen, no koje je bolje eliminirati). Dakle, pitanje je iskorjenjivanja korupcije za EU ponajprije pitanje vlastite koristi.

Kao drugo, u samom se argumentu da nam je za rješavanje vlastitih problema nužno potrebna EU može iščitati česti samoprezir koji se u Hrvatskoj javlja, pri čemu se sve što dolazi iz našeg "balkanskog blata" nužno smatra manje vrijednim od onoga što dolazi s "razvijenog Zapada". Riječ je o zapravo autorasističkim idejama da smo mi (valjda genetski?) nesposobni sami sobom upravljati te nam tu treba pomoć "civiliziranog Zapada".

Kao treće, tvrditi da u EU nema korupcije znači u potpunosti biti nesvjestan stvarnosti. Korupcija je u mnogim sferama gospodarstva i politike jednako prisutna i u EU kao i kod nas, samo što se ondje događa na drugačije načine i sa specifičnim lokalnim posebitostima. Dovoljno je primjerice istaći financiranje nekih mafijaških poduzeća preko fondova EU, što je nedavno razotkriveno, ili recimo ponašanje finske tvornice oružja Patria u Sloveniji (afera s potkupljivanjem).

Kao četvrto, korupcija postoji u samom neoliberalnom sustavu koji EU promiče, a kojemu su u osnovi interesi kapitala na štetu većine društva. Čak i kada bi se sve provodilo po zakonima te kada nezakonite, izravne, korupcije ne bi bilo, to ne znači da istinska korupcija, korupcija samog sistema, tu i dalje ne bi bila prisutna.

Nećemo li, ako uđemo u EU, biti u društvu s velikima i moćnima?

Ideja da će male zemlje bolje proći ako budu u "društvu s velikima" je sama po sebi naivna. Hrvatska je, ušla u EU ili ne, nužno u podređenom položaju kao ekonomsko-politička periferija EU. No ne treba se zavaravati da će se to ulaskom promijeniti. Dapače, načini dominacije najmoćnijih zemalja EU i eurobirokracije će samo postati još eksplicitniji i lakši, dok će se utjecaj običnih građana na vlasti još više smanjiti (koga će primjerice u Bruxellesu biti briga što netko u dalekoj Hrvatskoj prosvjeduje ili štrajka?).

Hrvatska, kao ni druge male zemlje, neće u EU imati gotovo pa nikakvu pravu snagu, isto kao što je nemaju ni u drugim takvim organizacijama (npr. NATO-u). I gospodarski i politički, Hrvatska će, s ostalim zemljama istočne (i u manjoj mjeri južne Europe) biti i jest periferija prema moćnijim zapadnim zemljama prema kojima stoji u neokolonijalnom odnosu. Takav se odnos vidi već danas, dok je Hrvatska još pristupnica – za sve se traži dopuštenje Bruxellesa, a direktive iz EU se bespogovorno izvršavaju čak i kad vrlo očito nisu u našem interesu.

Hoćemo li imati više demokracije u EU?

Takva tvrdnja daleko je od istine. Dapače, Europska unija je još nedemokračnija od Hrvatske. Jedino tijelo EU-a koje građani izravno biraju na izborima je Europski parlament, a on gotovo da ni nema neke bitne ovlasti. Naime, u Europskoj uniji sve bitne odluke donosi Europska komisija, a ona se sastoji od 27 povjerenika koji građani uopće biraju izravno niti su podložni njihovoj volji. U dosadašnjoj praksi Europska komisija donosila je odluke koje su isključivo u interesu krupnog kapitala te je postupno forsirala sveopću privatizaciju javnog sektora, što je naravno dovelo do sve manje socijalne zaštite građana (primjerice rezanjem radničkih prava i prepuštanjem radnika nemilosti velikih korporacija). Osim toga, ako uđemo u EU, velik će dio pritiska odozdo (npr. javne kampanje, prosvjedi, štrajkovi i sl.) i zahtjeva građana umjesto na hrvatsku vladu morati biti usmjeren na Bruxelles, čime će na vlasti biti još teže izvršiti pritisak nego što je to sada.

Isto tako treba reći da Europska unija ima iznimno velike ovlasti i zakonsko pravo odlučivanja o gotovo svim bitnim ekonomskim i socijalnim pitanjima (poljoprivreda, ribarstvo, opskrba električnom energijom, transport itd.) pa nije ni čudno da nas Europska komisija danas prisiljava na privatizaciju šķverova ili da se već sad bruji o "liberalizaciji" HEP-a.

Naravno, po nama ni Europski parlament ni Europska komisija nemaju osnove istinske demokracije, isto vrijedi i za našu Vladu i sabor, te parlamentarni sustav uopće. Smatramo kako je istinska demokracija ona direktna, neposredna, koju svakodnevno prakticiramo u vlastitoj organizaciji. Takva demokracija ne trpi nedodirljive mandate, vlast predstavnika i odlučivanje manjine u ime većine, već se odlučuje od dolje na gore, gdje delegati nemaju nikakve ovlasti izuzev da prenesu na višu instancu volju onih koje i predstavljaju, te su u svakom trenutku opozivi. Predstavnike se svodi na administrativni aparat koji nema nikakvu vlast, nezavisnu volju, već su tu iz praktičnosti, iz potrebe za organiziranjem većeg broja ljudi, od kvarta, grada, regije, nacionalne organizacije, do npr. internacionalne organizacije.

Gdje se može saznati što je točno Vlada ispregovarala s EU?

Sve što nas čeka ako uđemo u EU, dakle, proizvodne kvote, gospodarenje javnim dobrima, uvjeti vlasništva nad nekretninama, ograničenja na poslovnu mobilnost hrvatskih građana, i ostale ključne stvari koje bi mogle odrediti budućnost svih nas, definirane su u poglavljima predpristupnih pregovora. Javnosti je sadržaj ovih poglavlja postao dostupan tek nakon što su se stvari ispregovarale njoj iza leđa. Poljaci, Slovenci, i druge nove zemlje članice tolerirale su da im njihove vlade zataje sadržaje pregovora; stoga se sada mogu samo žaliti.

Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji ([pdf.](#))

Nećemo li imati koristi od EU fondova?

EU nije *Caritas* i ne dijeli novce siromašnima i nerazvijenima iz dobrote. EU je organizacija koja djeluje u interesu kapitala, ponajprije onoga iz razvijene zapadne jezgre EU (Njemačka, Francuska, Velika Britanija, Nizozemska). Osim toga, EU fondovi nisu "dijeljenje novaca" bez ikakvih uvjeta kako se to često predstavlja u javnosti. Novac iz fondova se može trošiti samo ciljano, u skladu s pravilima koja postavlja EU i uz njenu dozvolu, na aktivnosti koje EU procijeni da idu u korist zajedničkog tržišta, a ne građana zemlje kojoj je navodno namijenjen. Zbog toga, kao i često zastrašujuće birokracije koja prati svaki euro iz fondova, reklamirane svote se nikad ne iskoriste u potpunosti.

Pregovarački jake i dobro organizirane države uspijevaju dobiveni novac upotrijebiti kao nadopunu već planiranim aktivnostima. Pregovarački slabe i birokratski neorganizirane države kao što je Hrvatska iz starta ostanu bez velikog dijela za njih predviđenog novca, jer ne uspijevaju napisati dovoljan broj projekata, a i dio koji dobiju zapravo rasipaju na toj državi nepotrebne aktivnosti, što znači i rasipanje novca (jer većina projekata zapravo služi provođenju zakona EU, jer se svaki projekt sufinancira, jer oduzimaju dragocjeno vrijeme zaposlenika, i jer veći dio ode nazad u zapadne države EU preko javnih nabava i konzultantskih ugovora). Neka istraživanja tako pokazuju da novac iz fondova u konačnici ima negativan učinak na ekonomski boljitak država poput Grčke ili Bugarske.

Neke činjenice o EU-fondovima:

1) EU nikada ne daje novce u cijelosti, nego financira 50-90% projekta, dok ostatak mora namaći primatelj novaca iz fonda (npr. država). Ako dotična država nema novaca, kao npr. Hrvatska, i ako je riječ o većim ulaganjima, novci za dio koji država sama mora platiti se često mogu namaći samo uzimanjem kredita od banaka. Banke su pak, i u slučaju Hrvatske i cijele istočnoeuropske periferije, najvećim dijelom u vlasništvu inozemnih zapadnih banaka. Tako banke iz jezgre EU profitiraju od EU fondova čak i kad novci iz fondova idu siromašnjim državama. U fondovima za države članice EU

uopće ne daje novce unaprijed nego ih (dijelom) uplaćuje tek nakon završetka projekta (tzv. predfinanciranje), što znači da zaduženje i kamate moraju biti još veće.

2) Novci iz EU fondova nisu poklonjeni novci. Hrvatska će, kao članica (a u nekim slučajevima i kao pristupnica), morati uplaćivati u te fondove iz kojih će se onda dijeliti sredstva. Prema trenutnim procjenama, u prvoj godini članstva ćemo u proračun EU morati uplatiti između 400 i 600 milijuna eura; od EU ćemo u tu svrhu moći dobiti do 200 milijuna, a ostatak ćemo morati namaknuti sami (vjerojatno daljnjim komercijalnim zaduživanjem i povećanjem javnog duga). Već iduće godine ćemo moći dobiti samo 30-ak milijuna pomoći, i nakon toga ništa. Sav ostali novac koji dobijemo od EU dobivat će se projektnim financiranjem u kojem vjerojatno nećemo biti uspješni; spomenimo tu primjer Bugarske koja kao siromašna zemlja teoretski ima pravo na sve postojeće oblike pomoći pa je ipak od ulaska svake godine više dala EU nego što je do nje dobila.

3) Velik dio novaca dodijeljenih siromašnim zemljama preko EU fondova zapravo ide za nerazvijene regije bogatih, a i ono što se načelno da siromašnima se vrlo brzo vraća u zapadnoeuropske zemlje i tako što se uvjetuje da se tim novcima moraju npr. kupovati proizvodi i usluge njihovih državno protežiranih tvrtki koje uspijevaju ponuditi najmanje cijene na javnim nabavama i sl. Tako ta sredstva za "pomoć" manjim zemljama zapravo služe i kao subvencije gospodarstvima razvijenih EU zemalja.

4) Iz EU fondova se teoretski može povući jako puno sredstava, no to je namjerno zamišljeno tako da se u praksi to ne događa.

5) EU preko fondova manjim zemljama diktira čime se mogu baviti, a čime ne, u što i kako trebaju ulagati te na taj način provodi svoj nadzor nad dijelovima gospodarstva i društva koja nisu regulirana zakonima EU i drugačije ne može kontrolirati. Takav je nadzor u konačnici uvijek ne u interesu društva ili većine stanovnika manjih zemalja, nego u interesu ekonomskih elita pretežno najmoćnijih država europske jezgre.

Čak i ako država ne može dobro iskoristiti novce, neće li to uspjeti građanima preko udruga i tvrtki?

Novac će moći dobiti samo udruge i tvrtke koje su već etablirane u onom što rade, imaju iskustva s birokracijom oko projekata i aktivnosti im se procjenjuju kao isplative po kriterijima EU, ne dugoročne isplativosti, dobrobiti građana ili samih tvrtki ili udruga. Projekte će morati sufinancirati (dakle, dati 10 do 50% vlastitih sredstava), moći će financirati samo one aktivnosti koje su predviđene pravilima EU (sve nepredviđene i s ovim neusklađene troškove morat će sami snositi), i novac će dobiti tek po završetku projekta – dakle, svejedno će biti prisiljeni posezati za komercijalnim kreditima.

Što je to neoliberalizam?

Neoliberalizam je ekonomsko-politička doktrina koja zagovara podvrgavanje svih aspekata društva tržištu i logici profita. Rezultati neoliberalnih reformi na globalnoj razini u zadnjih 30-40 godina su povećanje nejednakosti u društvu i gomilanje bogatstva u rukama kapitalističke elite. Tako su u zapadnim zemljama (SAD-u i zapadnoj Europi) realne radničke plaće od 1970-ih naovamo stagnirale ili čak padale, dok su profiti gospodarskih elita neobuzdano rasli. Neoliberalizam se na globalnoj razini provodi, među ostalim, kroz institucije kao što su Međunarodni monetarni fond (MMF), Svjetska banka i Svjetska trgovinska organizacija (WTO), dok se u Europi širi najviše kroz institucije EU i produbljavanje europske integracije.

Kakva je razlika između neoliberalizma u teoriji i praksi?

Treba razlikovati neoliberalizam kao apstraktnu doktrinu i realno postojeći neoliberalizam kakav se provodi u stvarnosti, a koji se prilagođava lokalnim okolnostima. Provođenje neoliberalnih mjera se razlikuje od zemlje do zemlje, ovisno o njezinim karakteristikama, tradiciji, povijesti i sl., kao i o tome koliki je otpor građana prema njihovom uvođenju. To što primjerice u Francuskoj ili u Švedskoj još uvijek postoji sustav besplatnog javnog zdravstvenog osiguranja (što je u suprotnosti s neoliberalnom teorijom prema kojoj bi zdravstvo, kao i sve ostalo, trebalo biti privatizirano i dostupno ovisno o financijskoj moći pojedinca) ne znači da zato politika EU i politika francuskih i švedskih vlada nije neoliberalna. To samo znači da ta neoliberalna politika (još) nije uspjela, zbog otpora građana, razmontirati postignuća socijalne države, kao što je javno zdravstvo, do kojih je došlo prije neoliberalne ere.

Isto tako, neoliberalna se politika provodi kada odgovara interesima elitâ, a ne iz puke ideološke zanesenosti i teorijske dosljednosti. Stoga je i moguće da se desetljećima govorilo o tome da država nipošto ne smije intervenirati u ekonomiju da bi se, nakon izbijanja svjetske ekonomske krize 2008, i u EU i drugdje, javnim sredstvima sanirale brojne privatne banke, istodobno prebacujući troškove i teret krize na obične građane koji je nisu skrivili. S obzirom na to da je državna pomoć odgovarala brojnim bankama i korporacijama kojima je inače prijetila propast, neoliberalna je teorija o tome da se država ne smije miješati u ekonomiju brzo zaboravljena. Tu se jasno vidi princip *socijalizma za bogate, kapitalizma za siromašne* – dobiti i prihodi se privatiziraju (idu u džepove malobrojnog i najbogatijeg sloja društva), dok se troškovi socijaliziraju (plaća ih cijelo društvo).

Zašto je EU neoliberalna?

EU je neoliberalna je provodi neoliberalnu politiku, tj. politiku koja radi u korist sitne gospodarsko-političke elite i korporacijâ a na štetu većine građana.

Neoliberalna se politika kroz institucije EU provodi na različite načine, različitim kanalima i mjerama – katkad formalno i službeno, katkad neslužbeno – ali obuhvaća sve sektore ekonomije i društva. Osim toga, nije ograničena samo na države članice EU, nego i na države-pristupnice, kojima se neoliberalna politika, u još strožem obliku nego u starijim državama-članicama, nameće kao uvjet ulaska u EU. Ne treba se, naravno, zavaravati da neoliberalizam postoji samo u EU, jer takva politika prevladava u čitavom svijetu, no ona se kroz institucije EU još više promiče i uvlači u sve pore ekonomije i društva.

Osnovne mjere neoliberalne politike su deregulacija, liberalizacija i privatizacija:

Deregulacija označava općenito smanjenje poslovnih propisa radi postizanja bolje "poduzetničke klime" (što je ljepše upakirano "pogodovanje kapitalistima"), ukidanja propisâ i ograničenjâ, lakšeg protoka kapitala itd. Deregulacija uvelike olakšava tržišne manipulacije i špekuliranje što može dovesti do ekonomskih kriza poput trenutne, a također se koristi kao sredstvo smanjivanja radničkih prava i potpomaganje korporacijama i poslovnoj eliti u ostvarivanju profita na račun ostatka društva. Promicanje takvih mjera stoji u osnovi EU.

Liberalizacija označava politiku otvaranja granicâ, ukidanja carinâ i drugih ograničenja kao što su državni monopol u ključnim područjima i sl. Ukidanje carinâ i drugih zaštitnih mjera (koji unutar EU nema), ostavlja gospodarstvo pojedine zemlje na milost i nemilost u odnosu na konkurenciju u drugim zemljama. To je pogotovo nepogodno za male zemlje kao što je Hrvatska za koje se ne može očekivati da će se na slobodnom tržištu ravnopravno natjecati s većim i bogatijim zemljama. Liberalizacija se u EU koristi za ostvarivanje gospodarskih interesa jačih zapadnih zemalja, tj. preciznije govoreći njihovih korporacija, a na štetu gospodarstava slabijih zemalja. Liberalizacija pak nekih sektora u kojima je država prije imala monopol (kao što su željeznica, pošta, telekomunikacije, energetski sustav i sl.), omogućava ulazak privatnog sektora (i onda privatni profit) i onamo gdje prije nije imao pristupa, a u praksi često znači pogoršavanje i poskupljenje uslugâ (npr. katastrofalna iskustva u Velikoj Britaniji s privatizacijom željeznice). EU takve liberalizacije potiče još od 1990. u nizu svojih direktiva.

Privatizacija označava pretvaranja državnog/javnog vlasništva u privatno – tobože radi toga što je privatno vlasništvo uvijek bolje od državnoga, a zapravo kao sredstvo bogaćenja pojedinaca na račun čitavog društva. Tako je recimo 80% banaka u novim istočnoeuropskim članicama EU, kao i u Hrvatskoj, u vlasništvu inozemnih zapadnoeuropskih privatnih banaka koje na taj način iz tih zemalja izvlače goleme profite.

Osim toga, neoliberalizam se EU ogleda i u stalnim dokumentima i mjerama koje pozivaju na nepovećavanje radničkih plaća i smanjenje radničkih prava (poput lakšeg otpuštanja radnikâ, povećanja rada na određeno i sl.), što se naziva eufemizmom **fleksibilizacija rada**. Neoliberalna se politika vidi i u **komercijalizaciji** prisutnoj u svim sektorima društva u Europi, npr. u zdravstvu i školstvu, gdje se primjerice uvode i sve više povećavaju participacije i školarine, što pristup zdravstvenoj skrbi i fakultetskom obrazovanju čine sve manje pristupačnim običnim ljudima. Konačni cilj toga je potpuna privatizacija zdravstva i školstva i dostupnost i jednoga i drugoga samo onima koji si to mogu priuštiti.

Neoliberalna je u EU i **monetarna politika** koju provodi Europska središnja banka, koja se ponajprije bavi sprječavanjem inflacije, koje se najviše boje oni koji imaju najviše novca pa onda čitavu monetarnu politiku svode na sprječavanje mogućnosti da se to dogodi.

Nije li ipak EU jedina zaštitnica ljudskih prava u svijetu? Nije li ona jamstvo da kod nas više neće biti diskriminacije i ratova?

Zbog uloge “međunarodne zajednice” u nedavnim ratnim sukobima u regiji kod nas se još uvijek smatra kako je EU primjer visokih standarda zaštite manjinskih prava. Nažalost, stvarnost je nešto drugačija. Trenutna razina manjinskih prava u RH je nešto o čemu manjine u EU u većini zemalja mogu samo sanjati. Rijetke zemlje uopće priznaju nacionalne manjine, ali niti jedna zemlja ne potiče nacionalne posebnosti najbrojnije manjine, imigranata, koji u nekim zemljama čine i do 20% stanovništva. Upravo suprotno, posebno najveće zemlje otvoreno provode politiku asimilacije ili protjerivanja. Svi relevantni dokumenti EU (kao što su tzv. kopenhaski kriteriji ili Okvirna konvencija o pravima nacionalnih manjina) sustavno izbjegavaju regulirati prava nacionalnih manjina, pogotovo u velikim zemljama. Umjesto prema zajedničkoj budućnosti bez nacionalnih sukoba, politička scena EU sve više se kreće prema jačanju ksenofobnih pokreta čiju retoriku sve više preuzimaju i najveće političke stranke. Osim toga EU, suprotno službenoj politici “meke sile”, ni na koji način ne potiče svoje članice na poštivanje međunarodnog prava u vanjskoj politici što je došlo do izražaja prilikom napada na Irak. Iako EU službeno zagovara “etično poslovanje” u svijetu, ona ne želi razvijati korištenje mehanizama kažnjavanja europskih tvrtki koje koriste robovski i dječji rad. Suprotno ideji o višenacionalnoj Europi “ujedinjenih u različitosti”, EU ima upravo porazne rezultate u poštivanju ljudskih prava vaneuropskih manjina, bilo u njihovim zemljama, bilo imigranata u samoj EU.

Ako ne u EU koja je alternativa?

Često nam se poručuje kako je jedina alternativa EU ostajanje u svojim nacionalnim granicama i izolacija, a protivnike EU često se etiketira kao "nazadnjake", "primitivce" i "ljude koji nisu spremni na promjenu". Cijela je debata postavljena u dihotomiji ili EU ili izolacija. Takva dihotomija je lažna i ustvari zatvara i negira cijeli spektar alternativa koje se mogu izgraditi. Ukoliko ostanemo u toj dihotomiji čini se kako zaista nema alternative. Zato treba izaći iz nje i ponovno naglasiti činjenicu kako povijest i društvena kretanja nisu neka sila izvan ljudi ili neka "nevidljiva ruka" koja nas usmjerava. Povijest i društvena kretanja djelo su čovjeka kao društvenog aktera, iako je istina da se nikada ne rađamo slobodni nego uvijek u nekom već danom društvenom kontekstu. No bez obzira na to čak je i taj društveni kontekst djelo samih ljudi i ljudskog djelovanja. U tom smislu alternativa ima onoliko dokle seže ljudska i politička imaginacija.

Čitava svjetska povijest ispisana je takvim kretanjima, ali posebno u zadnjih godinu dana možemo svjedočiti o sve većem organiziranju europskih i svjetskih radnika, studenata i nezaposlenih te njihovom sve većem otporu kako svjetskim, europskim tako i domaćim elitama. Upravo među njima leži klica naše alternative. Alternativa EU i izolaciji je internacionalna solidarnost i borba. Internacionalnost je posebno važna danas kada je kapitalizam, više no ikada ranije, zaista "globalni sistem".

Izvor: [Demokratska inicijativa protiv Europske unije](#)

Prerada: Kampanja "Ne u Europsku uniju!" (MASA, Rijeka)